ומורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו, ואין רואין אלא בחמה, כיצד בודקין אותו, כיצד בודקין אותו כדאמרינן אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא? אבא שאול בר נש' ואמרי לה אבא שאול בר רמש' אומר מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום: אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה ל"ש אלא מלמטה למעלה אבל מן הצדדין אימא כותלי בית הרחם נינהו א"ר אדא בר אהבה תנא אם היתה נקבה נדונה כשעורה סדוקה מתקיף לה ר"נ ודילמא חוט של ביצים נינהו? אמר אביי השתא ביצים גופייהו לא ידיעי, חוט של ביצים ידיע?! א"ר עמרם תנא ב' ירכותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל ערב ושני זרועותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל שתי א"ל שמואל לרב יהודה *שיננא לא תעביד עובדא עד ששעיר, ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל אחת זו ואחת זו חוששת: אמר רב אמי בר שמואל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל לחוש חוששת, ימי טהרה לא יהבינן לה עד ששעיר, למימרא דמספקא ליה לשמואל והא ההוא שפירא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר: הא בר ארבעין וחד יומא וחשיב מיומא *דאזלא לטבילה עד ההוא יומא ולא הוה אלא ארבעין יומין ואמר להו האי בנדה *בעל, בפתיה ואודי! *שאני שמואל דרב גובריה: המפלת, סנדל וכו': ת"ר *סנדל דומה לדג של ים, מתחלתו ולד הוא אלא שנרצף רשב"ג אומר סנדל דומה ללשון של שור הגדול, משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה סנדל צריך צורת פנים, א"ר אדא א"ר יוסף א"ר יצחק סנדל צריך צורת פנים ואפי' מאחוריו משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו, בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים אמר להם ר' ינאי טיהרתם את הוולדות, והתניא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן - מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו, אמר רבי זעירא: זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הוינא יתבינן קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא וקדם איהו ואמר חכה בה. *למה הזכירו סנדל, והלא אין סנדל שאין עמו ולד? אי דאתילידא נקבה בהדיה ה"נ הכא במאי עסקינן דאתיליד זכר בהדיה, מהו דתימא הואיל *ואמר רב יצחק בר אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה מדהא זכר הא נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת האי זכר והאי נקבה דבר אחר שאם תלד נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון. סנדל דתנן

גבי

ומורדין אותו · ממחין: **בר רמש**: **ומנענע** · באותו מקום מלמטה למעלה כדאמר בסמוך: **אם מסכסך** · הקיסם שיש דבר המעכב היינו גיד דאי נקבה ליכא עיכובא: **מלמטה למעלה** · שהרי בסדק השעורה אין עיכוב לארכה: **הכא אם היתה נקבה נידונת כשעורה סדוקה** · לאוסופי ולפרושי אתא, דלעיל תני "נידונת כשעורה" ולא תני סדוקה: **חוט מבדיל** · מלמטה למעלה בין ב' הביצים ונראה עמוק כסדק: **לא ידיעי** · אין ניכרין מחמת קטנן: **שפי ירכותיו** · כשהוא מתחיל להבראות בחיתוך ידים ורגלים: **ערב** · עבה משתי: **לא תעביד עובדא** · לעשותו ולד עד שיהא לו שערות בראשו: **לחוש חוששת** · להחמיר ולישב שבועים: **בפתיה ואודי** · אלמא היה בקי בלידת הולד: **דרב גובריה** · הוא בקי ואין כולן בקיאין: **דג של ים** · דג יש בים ושמו סנדל: **אלא שנרצף** · נמעך: [**לשון של שור הגדול** · דהיינו פניו טוחות ואע"ג דאוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה, גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידה (סנדל) דולד טעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימעך ע"י חברו שדחקו]: **צריך צורת פנים אפי' מאחוריו** · כלומר אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד: **שסטר** · הכהו על לחיו: **משנה זו** · דקתני צריך צורת פנים מעדותו של רבי נחוניא נשנית הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה היא: **זכה בה רב ביבי בשמעתיה** · מזלו גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתיה מר' יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית' ולא זכיתי לאומרה: **והלא אין סנדל שאין עמו ולד** · והלא סנדל נמי הויא טמאה לידה: **אי דאיתיליד נקבה בהדיה ה"נ** · דלא היה צריך להזכירו דיש לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפילו הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדיה יושבת לנקבה ימי טומאה וטהרה ושל זכר מובלעים בתוכן: **דאיתיליד זכר בהדיה** · ומספקי' לסנדל בנקבה ויושבת שבועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דדילמא זכר הוא: **האי נמי זכר** · ולא תשב אלא לזכר קמ"ל כו': **ד"א** · אפי' ילדה עמו נקבה צריך להזכיר ספק סנדל (א) שאם תפיל שנים - אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון וה"נ לה בתוספתא והיא שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו ימי טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הויא תחלת נדה דדילמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר הוא וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ' ולא משכי בתר פ"א דנקבה וכשתחזור ותראה בח' לראייתה ותראה להיות סופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוה ומתוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דם טוהר הוא א] ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א תחלת נדה הוא והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הויא מקולקלת דלא ידעינן בהך ראיה בתרייתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום · לישנא אחרינא גרסי' שאם תלד נקבה לפני שקיעה וסנדל לאחר שקיעה מונה תחלת לידה מן האחרון וסוף לידה מן הראשון וה"פ אפילו היכא דאיתיליד נקבה בהדיה אצטרך סנדל שאם תלד נקבה לפני שקיעה והסנדל שהוא ספק זכר לאחר שקיעה מונה תחלת לידה דהיינו ימי טומאה מן האחרון דדילמא סנדל נמי נקבה היא ומונין מיניה י"ד שהוא ט"ו לראשון וסוף לידה דהיינו ימי טוהר מונין מן הראשון להחמיר שאם תראה ביום פ"א דהיינו פ' לאחרון מטמינן לה משום נדה דאמרי' סנדל זכר הוה והרי ארבעים יום שלמו ימי טוהר שלו ודנקבה קמייתא נמי השתא כלו להו והיינו צורך דאי לאו סנדל אי מונה נמי ימי טומאה לראשון ולא מטמאה אלא י"ד והשתא יתבה ט"ו ואי הוה פשיטא לן שהסנדל נקבה היא לא הויא תחלת נדה עד פ"ב לראשון דבתר ולד אחרון אזלינן:

גבי

לידע אם זכר הוא · הא דאמר גויתו בכעדשה לא שמקומו בולט אלא שמקומו ניכר בכעדשה: ***המפלת** סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה · וא"ת בשליא ליתני נמי ולנדה דאימא הרחיקה לידתה וכבר כלו ימי טוהר כדאיתא לקמן בפירקין (דף כח:) גבי המפלת יד חתוכה ואע"ג דאמר בסמוך אין שליא בלא ולד יותר מג' ימים להחמיר חיישינן יותר מג' ימים וי"ל דלא דמו דבהמפלת יד חתוכה איכא למימר דהרחיקה או רוב הגוף כבר ילדה מקודם וכלו ימי טוהר אבל שליא אימא הולד בתוכה או שלם או נימוק ועוד י"ל דלא הוה תני ולנדה דה"א מביאה קרבן ולא נאכל דספק לידה היא קמ"ל מביאה קרבן ונאכל והכי נמי קאמר לקמן:

קא משמע לן אימא שניהם הזריעו בבת אחת · ור"ת פירש דאין (כ) מתעברת וחוזרת ומתעברת ואפילו לכל אתי שפיר וי"ל שהזריעו בבת אחת אבל לפר"ח שפירש* גבי ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל שולד אחרון ממעך לוולד הראשונה והא דאין אשה חוזרת ומתעברת בן קיימא (*דאין) לכל חוזרת ומתעברת לא הוה י"ל הכא אימא שניהם הזריעו בבת אחת והכ"ל בביאה ראשונה הזריעה היא תחלה ובביאה שניה הזריע הוא תחלה ומיהו י"ל דבענין זה בב' ביאות אין חדוש ומתני' תשב לזכר ולנקבה דפשיטא דפעמים הוא מזריע תחלה ופעמים היא ולא אמר מדהאי זכר האי נמי זכר אבל בביאה אחת סד"א מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת מדהאי זכר האי נמי זכר אימא לעולם אמרי' ומתני' בב' ביאות ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד אף בלא צורת פנים ולאפוקי מעדותו של רבי נחוניא ואע"ג דכבר אשמעינן בבכורות ובכריתות דמייתי בסמוך דסנדל הוא ולד מ"מ אילטריך נמי לאשמועינן דהוי ולד לענין לידה וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת דלקמן (דף כח:) גבי זכר וטומטום משני נמי שהזריעו שניהם בבת אחת ותרתי למה לי ולאו אתא לאשמועינן דהוי ולד והא כבר תנא בהדיא בריישא טומטום או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה:

סנדל

[שייך לעיל מעשה כד:]

מד א ב ג ד ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא:

מה ו ז ח ט מיי' שם הלכה יב:

[ביבמות ק' וע' ביבמות יב: ותוס' שם ד"ה שמא]

צ"ל דאי

תוספי הרא"ש

סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה · ותימה מפלת שליא תשב נמי לנדה דאימר הרחיקה לידתה וי"ל בשליא לא שייך למימר הרחיקה לידתה דאין מיתחזי הולד יוצא בלא השליא ואפילו את"ל דחיישינן י"ל דלהכי לא תנא לנדה דלא תימא מביאה קרבן ואינו נאכל דכה"ג משני לקמן בפירקין: אמר להם מטהרתם את תולדות · אפילו בלא צורה נמי הוי ולד אע"ג דבסמוך מוכח דקאמר ר' יוחנן לעיל דלא הוי ולד שאני סנדל (שרכמו) חבירו דמעיקרא הוה ליה צורת פנים: קמ"ל שניהן הזריעו בבת אחת ומכאן משמע דאפילו בנפלים אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת והא דאמרינן ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל לאו משום דחיישינן שמא תתעבר פעם אחרת אלא חיישינן שמא מעוברת היא תאומים ואם היתה משמשת כדרכה נכנס הזרע בין הולדות ודוחקן ונעשה האחד סנדל והכי פרישית לקמן פרק יוצא דופן: סנדל דתנן

נושא

המפלת סנדל

צורת הפנים בסנדל

נושא/מחבר

סנדל דתנן

גי' רש"ל

[כריתות כו: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אפי' וד"ה שאם פ"א: (ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' דאין אשה מתעברת וחוזרת וכו' שפיר עכ"ל:

[עי' תוס' סוטה כו: ד"ה אלימא]

[לקמן כח.]

[תוספתא פ"ד]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה שאם תפיל שנים וכו' ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א · נמחק ... ב] תוס' ד"ה קמ"ל וכו' בן קיימא דאין כל אין חוזרת ומתעברת וכו' כצ"ל:

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[לקמן כח: פ"ש]